

használók elégedettségének foka is szabályozza egy-egy könyvtár dotálási milyenségét. Az sem kevésbé fontos manapság, hogy a mind végletebb szakosodás miatt a passzivitásba parancsolt használót egyre nehezebb releváns információval kielégíteni. Ezt tapasztalva, és belátva ennek elkerülhetetlenségét, mind több használó – mondhatni – „jelentkezik” az általa feltett „megrendelések” részvételével történő kielégítésére. A könyvtáros, aki ezt a kooperációs felkínálkozást szívesen fogadja, jól jár, mert tett egy-egy lépést intézménye szolgáltatási színvonalának emelése érdekében. És jól jár a használó is, mert elkerüli a „nem ilyen lovat akartam” kínos, idővesztéssel járó eseteit.

A referált szerző ezt követően a használóval kifejlesztendő együttműködési program elkészítéséhez ad tanácsokat, mégpedig olyanokat, amelyek a „józan paraszti ész” kategóriájába tartoznak. Mindenekelőtt a használói közösséget kell a könyvtárnak – vizsgálatok kezdeményezésével, elemzések elvégzésével – előzetesen megismernie. Ennek nyomán a használók különféle csoportokba rendezhetők, azaz képzettség, kor, foglalkozás, társadalmi rang szerinti csoportok alakíthatók ki belőlük. És a foglalkozás-társadalmi rang mentén továbbmenve több alcsoport is képezhető. Felsőoktatási könyvtárakban pl. erre az oktatók, nappali tagozatos hallgatók, esti tagozatosak, végzetek,

doktoranduszok megkülönböztetése ad lehetőséget. Mivel e csoportok információszükségleteinek vannak közös jellegzetességei, már ez is kalibráló hatással van a szolgáltatások alakítására. Az igazi azonban az, ha a szóban forgó csoportokból hagyjuk „kiemelkedni” a szolgáltatások közbeni kooperációra jelentkezőket, illetve megnyerhetőket.

Valamennyi szolgáltatásfajta más és más közreműködést kíván meg a használóktól. És persze: minden közreműködő külön eset. Ez azonban nem jelenti az együttműködéssel való csoportos törődés elhanyagolását. Ellenkezőleg: különféle rendezvények és körök szervezésével intenzifikálni lehet a használócentrikus erőfeszítéseket.

Annak érdekében, hogy az egyéni és csoportos erőfeszítések ne váljanak formalitássá, ne okozzanak csalódást, érzékenyen figyelni kell a használók megjegyzéseit, javaslatait, hagyni kell őket kibontakozni, és informálni kell őket módszeresen: melyik javaslatuk, észrevételük milyen intézkedésben, módosításban öltött testet.

/MACHALSKA-GARBACZ, Anna: Użytkownik a podnoszenie jakości usług biblioteczno-informacyjnych. = Bibliotekarz, 6. sz. 2001. p. 14–18./

(Futala Tibor)

Az angol nyelv hatása a szlovén könyvtári szakszókincsre

A szlovén nyelvet kevesen beszélik, és a történelem folyamán nemegyszer került veszélybe a használata. A szlovének számára természetes, hogy idegen nyelveket is tudniuk kell, ha a világgal kapcsolatba akarnak lépni, és ez még inkább így van, mióta a telekommunikáció és a globalizáció egyre több idegen hatásnak teszi ki az embereket. A szlovén nyelv megőrzése ugyanakkor a kultúra fennmaradásának záloga. A külföldi hatások befogadása természetes része a nyelv fejlődésének, ugyanakkor tudatosan őrizni kell a nemzeti nyelvet.

A tudományos életnek mindig megvolt a maga világnyelve. Jelenleg kétségtelenül az angol az. A szakemberek számára elengedhetetlen ennek ismerete, viszont nemkívánatos az idegen szavak kritikátlan átvétele, és a nemzeti szakszókincs elszegényítése.

A legnagyobb nehézséget az a döntés okozza, hogy egy idegen kifejezést át kell-e ültetni, és/vagy le kell-e fordítani. Gyakori az a jelenség is, hogy

rendelkezésre áll ugyan a megfelelő szlovén kifejezés, mégis az angolt használják, amelyre igen hamar ráhúzzák a szlovén morfológia szabályait. A tudósok már a 18. század végétől igyekeznek megfelelő fordításokkal kialakítani és fejleszteni a szlovén szaknyelvet, hiszen kétségtelen, hogy egy terület fejlettsége, problémái, irányjai szakszókincsében is kifejeződnek.

Az első szlovén könyvtár a 9. században egy benecés kolostorban működött, és az első nyomtatott könyv a 16. század derekán, az első könyvtári kézikönyv pedig 1940-ben jelent meg. A nemzetközi szabványok, irányelvek lefordítása fontos forrása a nemzeti nyelvre átültetett szakszavaknak. Nem szerencsés azonban, ha egy-egy szakki-fejezésnek számos változata bukkan fel, még mielőtt a nyelvészek megegyezésre jutnának a legmegfelelőbb változat felől. Az ebből fakadó terminológiai káoszt példázza az „information retrieval” számos, az angol fogalmat csak pontatlanul tükröző fordítása.

A könyvtartudományt és az informatikát erősen áthatja az angol nyelv által uralt számítás- és kommunikációs technika. Jogos feltételezés, hogy ez a szakszókincsben is tükröződik. Ennek kiderítésére megvizsgálták az 1957 óta megjelenő *Knjiznica* c. folyóirat közleményeit. 1974–1983 között a cikkek 48%-a semmilyen hivatkozást sem tartalmazott. Attól kezdve a szlovén hivatkozások száma először csökkent, majd ismét emelkedett. 1996-ban a citációknak több mint a fele angol volt.

A vizsgálat módszere egyszerű, de szokatlan: a *Knjiznica* 1998–1999-ben megjelent cikkeit az információkereső rendszerekből ismert ún. „stemming”, szótövesítési eljárásnak vetették alá annak érdekében, hogy megállapítsák, milyen arányban szerepelnek angol eredetű szavak a szlovén szövegekben. Természetesen nehéz meghatározni, hogy hány százalék jelent szignifikáns hatást, s mekkora minősül jelentéktelennek. Ezek után teljesen szubjektív alapon 3%-ban állapították meg a szignifikancia határát. A vizsgálatot a tiltott szavak kiszűrésével kezdték, ami a szövegnek 40-50%-át is kiteheti. Ezt követte a szlovén szótókeresés egy algoritmus segítségével, amelynek révén három csoport alakult ki: az érvényes szótövek, a (tulajdon)nevet tartalmazó szótövek és a rossz (hibás, idegen eredetű) szótövek. A vizsgálat a szlovén és külföldi neveket egyaránt tartalmazó név- és a „rossz” csoportra irányult.

Három, egyenként 15 000 szavas szöveget elemeztek. Ezekből 3633 szótövet nyertek, amelyek 60%-a ún. érvényes (elfogadott, szlovén) szótó volt. 10%-ot tettek ki a név-, és kb. 30-at az ún. rossz szótövek. E két csoport a szövegtest 3,3%-át adta. Az ismert és új szótövek elemzése alapján kiderült, hogy az új töveknek mintegy 16%-a angol eredetű, ami a teljes szövegtestre vetítve 1,3%. Ez az arány elmarad a szignifikancia előre kijelölt szintjétől, de egyértelmű, hogy az angol nyelv hatása a legerőteljesebb az idegen nyelvek közül. A vizsgálat eredményeit azonban óvatosan kell kezelni, hiszen nagyon kis mintával dolgoztak, és lehetséges, hogy a szótövesítés alapján az érvényes csoportba is kerültek már bevett idegen eredetű kifejezések.

Az mindenesetre megállapítható, hogy a szlovén könyvtári szakszókincs fejlett, hiszen komoly múltra tekinthet vissza, és nincs akkora hatása az angol nyelvnek, mint sejteni lehetne. Talán inkább a munkamódszerek elfogadásában, átvételében, rosszabb esetben kritikátlan másolásában érvényesül az angol hatás.

VILAR, Polona: The influence of English on Slovenian library terminology. = *Aslib Proceedings*, 54. köt. 5. sz. 2002. p. 309–316./

(Orbán Éva)

Rendezvénynaptár

Az IATUL 24. konferenciája

Ankara, 2003. június 2–5.
Szervező: Emre Akbayrak
The Middle East Technical University Library
Inönü Bulvari, 06531
Ankara, Turkey
Tel.: +90 312 210 27 80 • Fax: +90 312 210 11 19
E-mail: iatul03@metu.edu.tr
URL: <http://www.lib.metu.edu.tr/iatul03>

Az információtól a tudásig. Elektronikus publikációk, 7. nemzetközi konferencia

Guimarães (Portugália), 2003. június 25–28.
Szervező: ELPUB2003-02-05
Ana Alice Baptista
University of Minho
E-mail: elpub2003@dsi.uminho.pt
URL: <http://www.dsi.uminho.pt/elpub2003>

Az elektronikus publikációkkal foglalkozó nemzetközi kutatóközpont 22. éves konferenciája

Darmstadt (Németország), 2003. június 26–27.
Szervező: International Electronic Publishing Research Centre (IEPRC)
Brian Blunden OBE
Chairman of the Board of IEPRC
Tel.: +44 (0)1372 278335
Fax: +44 (0)1372 379732
E-mail: blunden@ieprc.org
URL: <http://www.ieprc.org>

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 35. vándorgyűlése

Nagykanizsa, 2003. augusztus 14–16.
Szervező: Magyar Könyvtárosok Egyesülete
Budapest, Hold u.
Tel./fax: 311-8634
E-mail: mke@oszk.hu
URL: www.mke.oszk.hu